

Remissyttrande
Datum 2022-02-08
RS 2021–05943

Kulturdepartementet
Rosenbad 4
103 33 Stockholm

Återstartsutredningens betänkande Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77)

Sammanfattning

Västra Götalandsregionen (VGR) välkomnar det välskrivna och relevanta betänkandet och instämmer i samtliga utredningens förslag. Utredningens omfattning är imponerande, liksom att kommittén lämnar strukturella analyser och förslag som ”inte bara blir en väg tillbaka utan även en väg framåt” och som vida överstiger krisperspektivet. Betänkandet inspirerar att fundera vidare på hur vi som region kan komplettera de förslag som ges i utredningen.

VGR vill särskilt framhålla följande:

Utredningen påtalar att **flernivåstyret skapar osäkerhet kring kulturens finansiering** och att en **fortlöpande dialog kring samverkansmodellens utveckling** är central. VGR har haft en god dialog både med staten och med våra 49 kommuner i länet under pandemin och upplever en stor samsyn runt krisstöden. Kommunerna rapporterar att de har haft god hjälp av kommunalförbunden under pandemin där man kunnat diskutera frågor runt bibliotekens och kulturskolans öppethållande och drift, med mera. I grunden tror vi att ett flernivåstyre stärker kulturen även i kristid.

Synpunkterna nedan rör främst beskrivningen av kultursamverkansmodellens roll och förväntade resultat samt regionernas roll för den nationella kultur-, konstnär- och återstartspolitiken.

Covid-19-pandemins effekter på kulturen

2.1.5 Följden har blivit ett kraftigt intäktsbortfall

Betänkandet konstaterar att **en hel del sponsringsintäkter försvann** under pandemin till följd av inställda evenemang. Även de stora offentliga institutionerna som drivs av VGR, GöteborgsOperan och Göteborgs Symfoniker, tappade betydande sponsringsintäkter under pandemin.

Yttrande över betänkandets förslag på utveckling i förhållande till de nationella kulturpolitiska målen

3.2.4 Flernivåstyret skapar osäkerhet kring kulturens finansiering

Betänkandet **problematiserar det ideella kulturlivets status i kulturpolitiken** genom att “det är oklart vilken politisk nivå som tar ansvar för det ideella kulturlivet”. Vidare konstaterar utredningen att det i intervjuer framkommit “**att**

det ideella kulturlivets struktur är dåligt anpassad till den regionala kulturpolitiken". I Västra Götaland finns exempel på goda samverkansstrukturer för civila samhällets aktörer, ett antal paraplyorganisationer som organiserar mindre ideella aktörer. Ett par exempel är NAV – industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst, Hembygd Väst (samverkansorgan för de fyra hembygdsförbunden) samt Prisma, en regional plattform och digital arena för samverkan mellan kulturarvsaktörer och civila samhället inom industrisamhällets kulturarv och berättelser. Det finns därmed en lång rad dialog- och samverkanforum mellan region och föreningsliv oavsett den regionala organiseringens formella status. Genom bidragssystemet skapas regionala organisationer som kan samla sina intressen gentemot regionen och bli en dialogpart, både gällande kulturplansprocess och andra frågor. Västra Götalandsregionen instämmer dock i betänkandets påstående att kultursamverkansmodellen är alltför otydlig gällande det ideella kulturlivets roll. Det innebär stor risk att försämra kulturlivets infrastruktur.

3.4.1 Digitala kulturarrangemang bär sig inte ekonomiskt

Pandemin har fungerat som en **inkubator för nya sätt att tillgängliggöra kultur digitalt** och det finns många skäl att anta att efterfrågan på att ta del av kultur digitalt kommer att hålla i sig. Affärsmodellerna för hur man kan ta betalt för det digitala utbudet släpar dock efter och behöver utvecklas. Vi har sett några exempel under pandemin där organisationer blivit uppmanade att ta bort digitalt material från sin webb av rädsla för att ett fritt digitalt utbud ska beröva utövarna betalda arbetstillfällen. Vi ser gärna att man uppmantrar tillsättandet av en digital think tank för att se hur man kan utveckla affärsmodellerna på området och därmed möta nya konsumtionsmönster som på sikt kan öka arbetstillfällena för konstnärer.

3.6.4 Utbytet mellan det fria kulturlivet och institutioner bör öka

Utredningen nämner att **ersättningen till bild- och formkonstnärerna är otillräcklig** – betänkandet lyfter faktumet att inte bara staten utan även regioner och kommuner behöver ”verka för att konstnärer får rimlig ersättning i anslutning till utställningar”. I de sju regionala uppdrag till konstinstitutioner som VGR:s kulturnämnd ger finns medel till erforderlig MU-ersättning avsatta och ska också återrapporteras till nämnden.

7.3 Långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar

7.3.1 Stärk stödet till den fria kulturen

Förslaget om att stärka musikområdet respektive bild- och formområdet är bra, men vi vill påtala behovet av långsiktiga stöd även till litteraturfrämjande och litterära verksamheter. I nuläget finns endast ettåriga stöd att söka för litterära verksamheter vilket gör den administrativa bördan onödigt tung. VGR fördelar treåriga regionala verksamhetsstöd till bl a Dalslands litteraturförening och skulle gärna se att Kulturrådet hade liknande upplägg.

7.3.3 Stärk kultursamverkansmodellen

Betänkandets förslag att stärka kultursamverkansmodellen permanent infriades redan inför budgetåret 2022. Sett över tid har regionerna stärkt sin finansiering långt mer än staten – i fallet Västra Götalandsregionen har regionbidraget ökat ungefär dubbelt så mycket som de statliga medlen inom kultursamverkansmodellen sedan den infördes. Permanenta stärkningar är därför av yttersta vikt för att inte urholka modellen och/eller lämna regionerna att kompensera för det som uteblir från staten – istället för att komplettera och stärka där man vill satsa.

7.7. Förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar

7.7.1 Inför ett produktionsincitament för film och tv i Sverige

VGR applåderar det **produktionsincitament för film** som införts till följd av utredningen. Vi framhåller dock vikten av att stödet höjs till minst de 300 miljoner kronor som Tillväxtverket och Svenska Filminstitutet förordade i sin utredning 2017.

7.10 Utveckla kulturpolitikens inriktning

7.10.1 Färdplan för den svenska filmpolitiken

VGR delar helt betänkandets förslag att det behövs en **färdplan för filmpolitiken**. I det filmpolitiska toppmöte som VGR arrangerar varje år tillsammans med Göteborg Film Festival, och som senast gick av stapeln den 28 januari 2022, kommer vi att ta upp frågan om den svenska filmpolitikens framtida inriktning.

7.10.2 Utred hur kultursamverkansmodellen kan utvecklas

VGR instämmer i förslaget. Förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet har lytt likadant sedan kultursamverkansmodellen infördes, trots att modellen har utvärderats ett antal gånger och att kulturlivet befinner sig i ständig förändring och utveckling. Regionernas verklighet är att ansvara för utveckling av hela kulturområdet, en bredd som sträcker sig från konstnärlig spets inom särskilda konstytrningar, till bredare områden som stärker samhället och demokratins utveckling, som folkbildning, medie- och informationskunnighet, cirkularitet, kulturella och kreativa näringar, och en mängd andra frågor. I samverkan med kommuner är det ofta dessa breda frågor, som främjar ett gott liv för våra invånare, som är i fokus. Det skapar en friktion mot de sju områden som förordningen pekar ut. Dessa är dessutom bristfälligt beskrivna i förhållande till våra utförare och aktörer på kulturfältet. Västra Götalandsregionen har vid flera tillfällen i dialog med ministern och departementet framhållit att vi gärna ser att fler delar lyfts in i kultursamverkansmodellen, bland annat folkbildning och större delar av filmområdet, bl a stöd till samproduktion av film.

Värt att notera är även att den regionala budgeten för stöd till verksamheter inom kultursamverkansmodellen har ökat ungefär dubbelt så mycket som den statliga de senaste tio åren. Det gör 2015 års utvärdering av modellen ständigt aktuell, genom titelns fråga: "är samverkan modellen"? Eller riskerar de verksamheter som inkluderas i modellen att

urholkas ekonomiskt, som en följd av statens uteblivna uppräknings?

Övriga synpunkter

Betänkande saknar beskrivning kring **hur det svenska kulturlivet ska få möjlighet att ställa om sig och bli mer cirkulärt och hållbart**. Biblioteket är både en vacker metafor och fungerande verksamhet där kunden förvandlas från konsument till ”cirkulent” och lånar böcker istället för att äga dem. Denna omställning kommer att behöva spridas till fler kulturbranscher och vi skulle vi gärna se att staten gick före och inspirerade regioner och kommuner att vidta fler åtgärder för att öka delandet och utveckla nya hållbara tjänster på kulturområdet, i enlighet med hållbarhetsmålen inom Agenda 2030.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Johnny Magnusson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiondirektör

Helena Lundberg Nilsson
Regionutvecklingsdirektör